

Maskulinitetsnormen 004.mp3

[00:00:01] Det här är en podcast från Skolverket.

Sandra Charléz [00:00:03] Hej och välkommen till den här podden som ska handla om kön- och maskulinitetsnormer. Normer finns överallt i samhället och påverkar oss på många sätt. I dag ska vi prata om normer kopplade till maskulinitet, alltså om de sociala förväntningar som finns på pojkar och män utifrån deras kön. Vilka normer är viktiga att värna och när riskerar normerna att snarare vara destruktiva, hämmande och ibland rent av bidra till våld? Med i studion har jag Tommy Krantz, matematik och SO-lärare från Kvarnhagskolan i Botkyrka. Välkommen!

Tommy Krantz [00:00:48] Tack så mycket!

Sandra Charléz [00:00:49] Och Omar Azzawi, lärare i NO och engelska ifrån Kassmyraskolan i Botkyrka. Välkommen du också!

Omar Azzawi [00:00:54] Tack, tack.

Sandra Charléz [00:00:56] Och du som lyssnar, välkommen till vårt samtal. Jag heter Sandra Charléz. Tommy och Omar, kan ni ge några exempel på hur maskulinitetsnormer kan ta sig uttryck?

Omar Azzawi [00:01:05] Ja, maskulinitetsnormen kan vara förväntningar som att vara stark, modig, heterosexuell och inte visa känslor. Barn har sina förebilder, ibland från de närmaste i omgivningen. Det kan vara, när jag växte upp, det var min pappa, det var grannarna, pojkar som man såg upp till i klubben. Sen tittar man på film och lyssnade på musik, så de kunde var också skådespelare som Arnolds Schwarzenegger.

Sandra Charléz [00:01:32] En manlig man, ordentligt?

Omar Azzawi [00:01:35] Exakt. Så hade man, jag lyssnade på Tupac som kom där sent 90-talet. Den här generationen som jag brukar kalla screen-agers tittar mer på till exempel KSI, Jake Paul, Logan Paul och Andrew Tate som man hör ganska mycket om just nu. Och alla de här har ju en gemensam nämnare och det är den här maskulinitetsnormen.

Sandra Charléz [00:01:56] Tommy?

Tommy Krantz [00:01:58] Ja, de här sexistiska kränkande orden som förekommer både inom musiken och inom idrottsvärlden och som barnen och eleverna tar med sig in i skolvärlden och de kommer från äldre syskon. De skapar en väldig oreda. Man samtalar inte utan man försöker skapa sig en position i den hierarki som finns på den plats man vistas, för man är inte trygg i grunden. Det är oftast skojbråk som urartar. Det är ironi och sarkasm som man inte är säker på vart det leder bland barnen som då skapar ett utrymme för dem som har en stark position att ta ännu mera plats. Det är också vanligt förekommande att man pratar om varandras föräldrars yrken, vad man jobbar med och hur man jobbar med det. Är du fattig, då är man svag. Då finns det fattiga yrken och då är det i regel kvinnodominerade yrken inom vård och omsorg. Och där speglar ser maskulinitetsnormen igenom på ett väldigt tydligt sätt. För när man då skapar en diskussion med eleverna, om du skulle jobba på en fabrik och tillverka en penna eller om du skulle ta hand om din mormor. Vem utav dem värdesätter du mest?

Sandra Charléz [00:03:13] Just det.

Tommy Krantz [00:03:14] Då blir svaret, ja det är klart en ska ta hand om varandra.

Sandra Charléz [00:03:18] Kan ni exempel på normer som kan vara viktiga att värna om?

Tommy Krantz [00:03:22] Det finns ju ett antal förebilder som vi tidigt möter i livet. Som Bamse och Janne Långben och de här, som är män också men som är män på ett helt annat sätt. Vi kan ju ta de figurerna och Långben som är empatisk och Bamse som säger "bara för att jag är stark så behöver jag vara snäll". Så finns det tydliga budskap där. Och att vara känslomässigt

närvarande i sig själv och öppen och våga möta omgivningen i sin känsla. Vara omtyckt för den man är. Där finns det goda förebilder.

Sandra Charléz [00:03:59] Omar vad säger du?

Omar Azzawi [00:04:01] Jo men alltså, att hålla upp dörren, någonting som är väldigt artigt, det kan anses som en maskulinitetsnorm att hålla upp dörren för någon som är äldre, att ställa sig upp för någon som är äldre, för någon som är gravid.

Sandra Charléz [00:04:15] Men om vi går in på det lite mer problematiska med machonormen, maskulinitetsnormen. Vilka normer tycker ni är problematiska och som ni möter i ert arbete?

Omar Azzawi [00:04:26] Ja, alltså det finns två normer vi är i särskilt behov av att jobba med i Botkyrka och det är enligt det som vi har gått igenom i kränkingsrapporterna i år. Det är heteronormen och vithetsnormen. Vi har flera kränkningar incidenter där barn har blivit utsatta på grund av etnicitet och sexuell läggning. Heteronormen går hand i hand med maskulinitetsnormen. Det är förväntningar på att alla är hetero och de avvikande är när man är bisexuell eller homosexuell. Avviker man från heteronormen anses det automatiskt som att man avviker från maskulinitetsnormen och det är också en norm vi kommer att fördjupa oss inom i skolan. Även vithetsnormen behandlas, som innebär att normen att vara ljus och allt som är mörkare är avvikande. Studier påvisar att mörka killar får stå ut med fler och fler kränkningar än de som är ljusa.

Sandra Charléz [00:05:27] Jag har förstått att ni på era respektive skolor jobbar väldigt aktivt med de här frågorna, men att ni också arbetar på lite olika sätt. Hur arbetar ni och hur kommer det sig att ni arbetar på olika sätt? Vill du börja Tommy.

Tommy Krantz [00:05:40] Vi arbetar enligt en metod som är våldspreventiv. Där vi samlas lärare en gång i månaden enligt ett fastställt program och en metod, som är uppdelad på olika punkter. Till exempel maskulinitetsnormer där vi då diskuterar och problematiserar, hittar lösningar utifrån lågstadie- och mellanstadie-perspektiv. Vi tar upp case som har varit i respektive klass och så diskuterar vi med en handledare och så kommer vi fram till olika metoder och svar och lösningar som vi tar med oss ut i klasserna. Och så jobbar vi med dem en tidsperiod, en månad ungefär, sen kommer vi tillbaks så har vi uppföljning. Och diskuterar vi därifrån.

Sandra Charléz [00:06:22] Och ni Omar?

Omar Azzawi [00:06:25] Vi använder ungefär samma metod. Vi arbetar systematiskt med maskulinitetsnormen både i och utanför klassrummet. Vi utgår ifrån upplevelsebaserat lärande, ett upplevelsebaserat lärande hjälper eleverna att kunna känna igen sig själva, det som sägs i klassrummet. Genom att få se filmer om maskulinitetsnormer, göra rollspelsövningar, försöka sätta sig in i andras roller, de som finns i klassrummet, föra diskussioner om deras vardag. Sen försöker jag också involvera mina egna erfarenheter kring maskulinitetsnormen. Jag har varit en del av maskulinitetsnormen. Jag har försökt avvika från maskulinitetsnormen genom att agera aktivt och visa känslor, för att någon har blivit utsatt. Sen måste jag dra ett exempel. Då var det så här, en incident där en pojke kom in och var superarg. "Omar jag får inte vara med och spela. Spela vad? Spela fotboll. Ok men kom in, kom in, sätt dig". Och de, det är inte ofta vi får det här tillfället kom in sätt dig, man har tid, man går oftast en lektion hela tiden. Jag vet inte om du känner det också Tommy?

Tommy Krantz [00:07:38] Jo.

Omar Azzawi [00:07:39] Då hade jag tid, så jag satte mig ner och verkligen tog mig tid. "Vad var det som var problemet, berätta. De lät mig inte spela". Och det är väldigt svårt för mig och se det här att han inte fick spela. Och då berättade han "Jag fick inte vara etta väljare. Tänk om jag blir vald tvåa eller trea eller sist. Vad ska de andra tänker om mig?" Och jag blev ställd för att jag har upplevt det när jag var yngre, det var alltid några som valde alltid först de andra men jag förstod inte varför, jag förstod inte psykologin och han förklarade för mig den här psykologin och det trillade och jag kunde verkligen prata med honom, ge honom verktyg så att han kunde vara i passagerarsätet ibland och inte behöva styra varje gång. Och det var väldigt, väldigt lugnande för

honom att inte känna sig ensam. Sen utöver det så fick jag delta i fotbollsplanen en vecka och jag märkte direkt att det är en tydlig hierarki, längst ner är tjejerna. Så vi fick dela in grupperna lite annorlunda än vanligt, att de här etta och två väljare, man får komma på andra tips.

Sandra Charléz [00:08:46] Jätteintressant! Vilket tydligt exempel du visar på där. Kan ni berätta om några utmaningar och framgångar som ni har mött i skolan?

Tommy Krantz [00:08:57] Utmaningarna för oss har handlat om att bryta mönster, beteendemönster och få varje enskild individ i de här grupperna att känna att jag har ett ansvar för mina egna känslor. För att vara empatisk och gå in på djupet, vad betyder det ordet för mig? Vad innebär det att våga öppna upp och vara sårbar. Inte att kunna ta en snyting utan att kanske ställa frågan "Oj, hur känner du dig? Hur mår du?" När jag ser någon som är ledsen eller jag råkade säga någonting, det kan bara flyga ur en ibland. Man är, man är på dåligt humör och så säger man någonting. Att kunna stanna upp och känna av. Där har vi kommit ganska långt känns det, hos oss.

Sandra Charléz [00:09:41] Och vad riskerar man då om man gör det? För då bryter man ju mot den här maskuliniteten, vad riskerar killarna i skolan.

Tommy Krantz [00:09:48] Det man riskerar är ju att hamna utanför den här gruppen. Och att de börjar titta och att man själv hamnar och blir föremål för de här kränkningarna. Och jobbar man inte parallellt med att stärka självkänslan då, så kommer den resan att vara väldigt jobbig och där har ju vi vuxna ett enormt ansvar att hjälpa till, oavsett plats. Man kan sitta och prata i matsalen när man äter mat om sådana saker. För då tänker man inte på samtalet i sig, utan bara är mottaglig som en social samvaro. Och då kan man sitta med fler av de här killarna, utan att de tänker på det.

Sandra Charléz [00:10:24] Ja just det, det är smart. Omar, vad har ni för för utmaningar men framgångarna vill vi också höra om såklart.

Omar Azzawi [00:10:32] Det är uppenbart att vissa pojkar är obekväma att genomföra övningar som är kopplade till machonormen. Vissa känner igen sig själva, andra känner sig direkt utsatta för det. Och då hänvisar vi till något som heter "Tryggare rum" som är en del av det här programmet som vi följer. Där vi sätter olika pelare, olika regler som vi följer och några av de här reglerna får vi vuxna hjälpa till med. Som till exempel att vissa blir jätteobekväma, att man får delta i själva diskussionen genom att bara lyssna aktivt. Eller ibland när det är riktigt jobbigt, då får de gå ut utanför klassrummet och då vet resten av arbetslaget, då är det någonting som känns jobbigt och då fångar vi upp den här eleven som går ut. Och jag har faktiskt ett till exempel som jag har stött på och då var det en pojke som visste att vi skulle prata om normer och dess konsekvenser, som är ett pass som ingår i det här programmet. Och då uttryckte han direkt så här "Nej Omar, jag vill inte vara med" och verkligen sa emot. För han visste att vi ska prata om det här macho och han var en del av det här machonormen. Jag bad honom delta i tystnad.

Sandra Charléz [00:11:46] Han fick bara sitta med?

Omar Azzawi [00:11:48] Ja. Och är det superjobbigt, då får du kliva av. Och då satt han och han börjar märka att hans kompisar, hans killkompisar började delta och gav jättebra synpunkter. Då valde han helt plötsligt att delta också i det här. Och direkt när passet var slut, det är lite klyschigt, men han kom fram till mig och bare "Omar, när ska vi ha nästa pass?" Så han fick äntligen prata om de här känslorna som han har och det är det som vi är ute efter, att prata om känslor så att vi kan bryta de här normerna. Och vi påminner ofta om, dessa normer skapas av oss i grupp, men de kan också brytas av oss i grupp och det trycker vi på konstant i skolan.

Sandra Charléz [00:12:27] Statistik visar att pojkar och män står för merparten av våldet i samhället, men är också offer för fysiskt våld i hög utsträckning. Och forskningen ger också en ganska samstämmig bild av våldet som en del i den sociala processen det är att växa upp till man. Kan ni ge något konkret exempel på när ni kan behöva gå in och agera vid en situation där det förekommer våld kopplat till maskulinitet?

Omar Azzawi [00:12:55] Ja, alltså skojbråk är någonting som är klassiskt.

Sandra Charléz [00:12:58] Ja det har ni nämt flera gånger.

Omar Azzawi [00:13:00] Det kan vara allt från att den starkaste tacklade den svagaste och det har vi alla sett när vi var yngre. Och det sker oftast i fotbollsplanen men utöver det här så sker det mycket hemma. För de här generationerna är ständigt uppkopplade, online. Det här skojbråket fortsätter även hemma, det tar aldrig slut. Och oftast när vi tar de här diskussionerna med de här pojkarna som har varit dumma mot någon annan pojke. "Varför gör ni så?" Och då säger de helt enkelt att "Det var bara skoj, det var bara skoj". Klassiskt svar som de brukar ha och de uttryck som oftast nämns är i de här chattrummen som sker hemma, de homofobiska uttryck.

Sandra Charléz [00:13:44] Som ett sätt att trycka ned, då är man inte i normen?

Omar Azzawi [00:13:48] Ja, och det som är lite jobbigt det är att de här pojkarna är ledsna innan, redan innan första lektionen har startat. Och för mig, mitt tips till andra lärare, fånga upp det här innan första rasten. För de här pojkarna som behöver gå ut och ha en rast och veta att några är arga på dem. De kommer ha klump i magen. De kommer säkert ha klump i magen resten av dagen men det är viktigt att fånga upp det och fånga upp det direkt. Koppla in vårdnadshavarna så att de är medvetna så att resultaten sker snabbare. Att vi arbetar i skolan och de arbetar hemma.

Sandra Charléz [00:14:26] Tommy vad ser ni, eller du på din skola?

Tommy Krantz [00:14:29] Ja, de är lite på samma sätt som Omar beskriver här att, det är viktigt att fånga upp det i början på dagen, innan skoldagen börjar. Nu som Omar också beskriver så är man ju uppkopplad, barnen uppkopplade på telefoner, datorer och det tar man med sig in i skoldagen och det skapas konflikter som startar utanför men som eskalerar när man kommer in och har sin identitet i gruppen i skolutrymmena.

Omar Azzawi [00:14:55] Ja alltså vi pratar om, det är bra att du säger det Tommy, vi pratar om att det är viktigt att vara aktiv åskådare, att vara förändringsagent, att kliva emellan ibland och bara säga "det här är någonting fel". Eller bara gå till en vuxen och berätta det, för den som är taskig tycker säkert det är jättejobbigt att vara taskig, den behöver en annan roll.

Sandra Charléz [00:15:15] När man jobbar med de här frågorna, går det att mäta hur framgångsrik man är i ett sånt här arbete? Kan man se några effekter?

Tommy Krantz [00:15:25] Ja mäta kan man göra, där finns det ju kränkingsrapporter på olika sätt som man kan se och man ser vad de innehåller och det går att kategorisera.

Sandra Charléz [00:15:33] Så man har en noll-mätning. Vi började arbeta på det här, då såg det ut så och nu så har det förändrats. Och vad ser ni då, nu när ni jobbat med det här i en tid?

Omar Azzawi [00:15:45] Alltså när man tittar på kränkingsanmälningarna då är det så här att man ser att vissa platser i skolan, som till exempel fotbollsplanen, där maskulinitetsnormer används flitigt bland pojkarna, för att det är pojkarna som vill vara där oftast. Där syns det tydligt att det börjar sjunka ner, det börjar bli mindre och mindre. Och trots att det har blivit enklare att skriva dessa incidentrapporterna, det är ju i våran skolplattform så det är inte svårt längre. Det är superbra men ett annat sätt och arbete med det här, det är individnivå tycker jag. Att markera en elev som man vet att den här utövar maskulinitetsnormen och följa upp. Prata med den här eleven, bygga broar med hemmet så att man är på två plan. Att man är inte bara i skolan men även hemma och följer upp det här. Beröm när det behövs, när den här eleven gör någonting bra men även ge tips när eleven gör mindre bra saker. Att man inte skäller ut, man ger eleven tid att utvecklas.

Sandra Charléz [00:16:51] Vilka effekter har ni sett över tid på din skola, Tommy?

Tommy Krantz [00:16:55] Vi har uppmärksammat dels det här med incidentrapporter också, kränkingsanmälningarna har minskat i antal. Inte för att man inte skriver utan det är snarare att man är mer uppmärksam. Samtidigt har vi ju observerat, vi är många vuxna ute på rasterna, vi

även inomhus och vi observerar, som Omar är inne på vilket jag tror är jättebra. Vi förstärker det positiva beteendet och tar med oss in i klassrummen och berättar Jag såg det här på fotbollsplan. Det var två stycken som krocka och i stället får gå upp och skrika på varann så kramade man om varann och så spelar man vidare. Eller man leker kull och så snubblar man och man klappar om varandra på ett empatiskt sätt och att man uppmärksammar och berättar i klassrummet inför klasserna så att alla blir medvetna om att oj, vi gör så här och vi kan det här och nu är vi på väg. Det har vi sett. Det har blivit mycket, mycket mer av sånt.

Sandra Charléz [00:17:47] Vad fint. Vi närmar oss slutet på den här podden, men jag tänkte ge er chansen att ge några tips till andra kollegor som vill jobba mot destruktiva maskulinitetsnormer. Vill du börja Omar?

Omar Azzawi [00:18:00] Absolut, att ge pojkarna tid om de behöver det. De har säkert svårt att bryta alla förväntningar som förväntas av dem och alla befinner sig i olika resor. Vi behöver möta dem i deras resa. Erbjud alternativ genom att berätta hur de ska agera, inte berätta vad de har gjort fel. Hur ska de agera. Berätta att du kommer ha kontakt med dem hemma. Oftast så använder dem normer för att få uppmärksamhet och då kan man istället ge uppmärksamhet genom beröm och andra saker.

Sandra Charléz [00:18:33] Tommy, vad vill du skicka med till kollegor runt om i landet? Alla lyssnar nu på dig.

Tommy Krantz [00:18:38] Jag tänker att kontinuiteten är jätteviktig, att vi inte ger upp utan ibland så tar de emot, gör det. Och då är det viktigt att vi har varandra som kollegor och att vi stämmer av att vi har högt i tak och att vi kommer ihåg varför vi är där, för elevernas skull och att alla ska få vara i skolan och kunna må bra. Det är viktigt också tror jag, att arbeta i flera miljöer samtidigt. För barnen och eleverna vistas inom idrottsvärlden, inom olika former av föreningar. Det kan ha musik, teater och de tar med sig allt det här. Och att den samverkan, tillsammans med vårdnadshavarna är också väldigt värdefull när vi jobbar. För det är ingen resa som vi gör på 1, 2, 3 år, vi pratar kanske 5, 10 år. Man har stora syskon som påverkar en och kan vi påverka dem tillsammans på ett positivt sätt genom de här olika, mycket bra initiativen så tror jag att då är vi på rätt väg.

Sandra Charléz [00:19:38] Det får avsluta det här samtalet. Stort tack för att ni kom hit och delade med er av era erfarenheter, Tommy och Omar.

Tommy Krantz [00:19:46] Tack så mycket!

Omar Azzawi [00:19:46] Tack, tack!

Sandra Charléz [00:19:47] Vill du som har lyssnat läsa mer om hur du kan arbeta för att främja likabehandling i skolan så gå in på www.skolverket.se. Tack för att du har lyssnat!